

Nr 247.

Af herr **Lindhagen**, *angående förklarande att den till städerna under villkor af oförytterlighet donerade jord ej må mot 77 § regeringsformen afhändas städerna utan Riksdagens samtycke.*

I ett betänkande af den 30 december 1897 har kammarkollegium lämnat en ingående utredning rörande den till städerna af kronan donerade jord. Häraf inhämtas bland annat, att för donationerna i regel uppställts fordran på den förlänta egendomens oförytterlighet, att inom många städer betydande delar af donationsjorden, donators stränga, ofta upprepade förbud till trots, under tidernas lopp på mångahanda sätt obehörigen kommit i enskild värjo.

På senare tider har ofta mellan sådana besittningstagare och städernas fullmäktige träffats öfverenskommelse, hvarigenom besittningstagandet på vissa villkor godtagits. Dylika öfverenskommelser ha sedan underställts Kungl. Maj:t, hvilken ock i allmänhet fastställt desamma.

Genom kungl. brefvet den 27 januari 1899 har Kungl. Maj:t vidare förklarat sig vilja till pröfning i hvarje särskildt fall upptaga ansökningar från vederbörande städer om rätt att till enskilda afyttra donationsjord inom stadsplan och i skäligen fall äfven utom stadsplan. I öfverensstämmelse härmed bifaller Kungl. Maj:t nu i regel de många framställningar, som inkomma från städer om rätt att få i större eller mindre omfattning försälja stadsjord såväl inom som utom stadsplan.

Om i många, kanske i de flesta fall förhållandena tilläfventyrs utvecklats sig så, att en återvinning af städerna redan afhänd jord ej lämpligen kan ifrågasättas, så synes däremot, med de nya erfarenheter vi vunnit om förra århundradets ekonomiska jordpolitik, nu omsider börja randas den dag, då man förstår, att förfädernas föredöme att

hålla på det allmännas äganderätt till sin jord, bör lända till efterföljd. Det är sannerligen ingen anledning för städerna att nu vidare lämna ut sin jord till ett byte för det enskilda mångleriet. Staten, som nyligen genom sin lagstiftning inrättat ett särskildt så kalladt tomträttsinstitut för tomtupplåtelse af allmän jord med bibehållande af äganderätten, bör därför liksom i gamla dagar hålla på donationsjordens oförytterlighet samt hänvisa städerna till tomträttsinstitutet och inrättandet af nödiga kreditkassor för ändamålet.

En annan sak bör i detta sammanhang komma under öfvervägande. Det är klart, att städerna själfva ej kunna ändra donationernas karaktär, vare sig man med kammarkollegium anser, att dessa icke äro af förnämligare beskaffenhet än upplåtelse under ständig nyttjanderätt, eller betraktar jordens oförytterlighet som ett bestående villkor vid en öfverlåtelse med äganderätt. Endast donator själf, det vill säga kronan, kan eftergifva de villkor, som förbehållits. Men kronans rätt i afseende å kronodomäner får enligt 77 § regeringsformen icke utan Riksdagens samtycke på något sätt kronan afhändas.

Nu går det emellertid så till, att Kungl. Maj:t i administrativ väg utan Riksdagens hörande dels fastställer öfverenskommelser om donationsjords afhändande från städerna, dels bifaller ansökningar från städerna att få afhända sig donationsjord.

Till stöd för denna praxis åberopas kommunallagens föreskrift om, att stadsfullmäktiges äfvensom allmän rådstugas beslut skola för att vinna bindande kraft underställas Kungl. Maj:ts pröfning och fastställelse, då det angår »försäljning, pantföreskrifning eller utbyte af sådan staden tillhörig fastighet, som för något dess gemensamma nytta afseende ändamål genom gifva eller testamente staden tillfallit, äfvensom öfverenskommelse, som medför förändring i de rättigheter, staden till sådan fastighet äger». Frånsedt att kommunallag ej kan ändra grundlag, synes det dock uppenbart, att nämnda bestämmelse icke alls afsett förevarande fall utan endast donationer, som staden bekommit med full äganderätt och därför ägt att utan vidare afhända sig, därest ej kommunallagen mellankommit och föreskrifvit underställning till Konungen. Detta bestyrkes ock af motiven till 1859 års kommittébetänkande till nya kommunalförfattningar, från hvilket nämnda bestämmelse härleder sig. Där heter det nämligen härom: »Förändrade förhållanden i en framtid kunde göra det af vikt för en kommun att uti sin gemensamma ekonomi vidtaga åtgärder, som fordrade genomgripande förändringar uti inrättningar för samma ändamål från en förgångnen tid: och om för deras förverkligande nödigt blefve att föryttra

fastigheter, dem en föregående generation inom kommunen eller enskild person för sådant ändamål anslagit, borde det väl icke kunna anses mot stiftelsens villkor stridande, att kommunen med Kungl. Maj:ts nådiga bifall finge söka att under en annan form draga nytta af stiftarens välvilja.»

På grund af hvad sålunda anförts hemställes,

att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t uttala den uppfattningen, att den till städerna, under villkor af oförytterlighet donerade jord ej må mot 77 § regeringsformen afhändas städerna utan Riksdagens samtycke, eller, om detta ej kan bifallas, hos Kungl. Maj:t anhålla, att bifall till framställningar af ena eller andra slaget om sådan donationsjords afyttrande ej må äga rum utan Riksdagens hörande och samtycke samt, såvidt afser städernas ännu behållna jord, i hvarje fall medgifvas endast, när synnerliga omständigheter därtill föranleda.

Stockholm den 27 januari 1911.

Carl Lindhagen.

Nr 248.

Af herrar **Lindhagen** och **Linders**, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående utlånande af postsparbankens och vissa andra i banker innestående medel för beredande af tillfälle åt mindre bemedlade personer att skaffa sig jordbruk eller bostäder m. m.

Senast vid 1909 års riksdag väcktes en motion om att efter allsidig undersökning åtgärder måtte vidtagas i syfte att

1:o bereda största möjliga kredit på penningemarknaden till åstadkommande af bostäder och lägenheter åt mindre bemedlade personer;